

«Свойого неба не замінить жодне...»

Лариса Іванишина

Тоді, коли Ліна Костенко писала драматичну поему «Сніг у Флоренції», в літературі й кіно увага була прикута до митців, у яких концентрувалася духовна сила нації і з якими пов'язувалася надія на її самоствердження, порушувалася також проблема відповідальності митця перед своїм народом. Якщо говорити про українське кіно, то найбільш концептуально вона прозвучала у фільмі «Сон» з Іваном Миколайчуком у ролі Тараса Шевченка. Ліну Костенко, навпаки, зацікавила тема безвідповідальності митця і те, яким є фінал життя людини, що змарнувала свій талант.

Як і в драматичних поемах Лесі Українки, сенсом і домінантою твору «Сніг у Флоренції» є інтелектуальне послання авторки, втілене в персонажах. Головним героєм вона обрала скульптора доби італійського Відродження Джованфранческо Рустичі. На першому плані – думки головного героя, викликані його емоційним станом, подані в нерозривній єдності. Думки, які раніше чи пізніше постають перед кожною людиною, а особливо тою, що обрала долю митця, – «який слід по собі залишу?».

Скульптор Джованфранческо Рустичі – реальна особа, у творі він щільно вписаний у контекст свого часу, а виразне цей образ його колега, геніальний митець – Мікеланджело Буонаротті (хоча він не є персонажем драматичної поеми, але присутній у спогадах і роздумах головного героя, посилюючи тягар його сумління). Ліна Костенко обрала двох митців – Мікеланджело і Рустичі, – аби порівняти природу генія, який не поступався власними переконаннями, а тому й відбувся, і скульптора, що починав разом з Мікеланджело, але в якого не вистачило сили послідовно й наполегливо творити і самостверджуватися. Слова про Рустичі, в яких розкривається протистояння митця і влади: «Вони – тебе, не ти їх переміг! / Вони твоїй

Остап Шаламага, Ілона Кіт, Кирило Анісімов у виставі «Сніг у Флоренції» за Ліною Костенко. Постановка Ірини Лановенко. КНУТКІТ ім. І. Карпенка-Карого.

«Сніг у Флоренції» Ліни Костенко

Режисерка Ірина Лановенко

У ролях: ченці – Іван Трофименко, Дамір Цудінович;

Джован-франческо Рустичі: Молодий – Остап Шаламага,

Старий – Кирило Анісімов, Марієлла – Ілона Кіт

Музиканти – студенти 3-А курсу.

Національний університет театру, кіно і телебачення

ім. І. Карпенка-Карого. Акторське відділення, майстерня

Ірини Лановенко, 3-й курс. Прем'єра 31 червня 2023.

«Після Лоренцо занепає той Сад. Прийшла пора тиранів і купецтва». Ліна Костенко

хист поклали під фуганок», – свідчать про позицію авторки, про її глибоку віру в можливість істинного митця, є її застереженням, яке можна доповнити її ж фразою, що стала крилатою: «Не було епохи для поетів, але були поети для епох».

Не можна не погодитися з Тарасом Прохаськом: «Ліна Костенко у нас завжди актуальна, бо охоплює у своїх творах вічні теми, важливі для кожного покоління». Хоча дія твору відбувається в монастирі старовинного французького містечка Тур у XVI столітті, але та далека епоха резонує з нашими днями. Бодай ці надзвичайно актуальні слова: «Все в барабани дуплять на вербовку. Їм люди що? Курчата для шулік». Їх говорить Перший монах, і хіба вони не про нинішнього кремлівського агресора? Другий монах застерігає приятеля: «Мовчи, дивись, бо за таку розмовку / щоб хто тебе за грати не упік».

У творі дві наскрізні й взаємопов'язані теми: зрада своєму таланту і зрада своїй батьківщині. Перша сконцентрована у словах Рустичі, який у молоді роки, маючи хороший творчий старт, марнував свої дні в суєті, зрештою, почав творити на догоду вельможам: «Ти робиш те, що прагне їх пиха. / Вона у них до істини глуха». Так промовляє його совість, особливе яку молодий Рустичі. В результаті – самотня старість і смерть на чужині.

Другу тему розкриває той факт, що Рустичі покинув Італію. Він переїхав жити до Франції, а на докір про те, що він втікач, аргументує своє рішення: «Я вже не міг, уже не мав я змоги / терпіти всі ці війни та облоги». Та виявилося, що «свойого неба не замінить жодне»: покинувши Батьківщину й кохану дівчину Марієллу, скульптор позбувся і свого таланту.

Таку драматургію непросто втілити на сцені. Відточена

Іван Трофименко, Дамір Цудінович у виставі «Сніг у Флоренції».

мова твору, де майже кожен вислів є афоризмом, вимагає від постановника та акторів повної віддачі – інтелектуальної, емоційної, пластичної. Саме цього і змогла домогтися від своїх студентів постановниця – Ірина Лановенко – акторка і педагог акторського відділення КНУТКіТ ім. Карпенка-Карого.

Попри відсутність фінансових можливостей для зображального вирішення вистави через сценографію і костюми, перевтілення українських студентів у людей давньої епохи відбулося завдяки ігровій стихії. Актори грають невимушено й легко, це бачимо, зокрема, в тому, як ведуть діалог двоє монахів. А супровід живої музики творить атмосферу давнини, налаштовує на відповідний лад. Ченці ведуть невимушену бесіду, перемішану жартівливими ескападами. Вони хочуть зіграти партію в шахи (режисерка гарно придумала імітацію: хлопці грають на ксилофоні, – вдаряючи дерев'яними молоточками, створюючи ілюзію гри в шахи) й водночас бояться, щоб хто-небудь їх не побачив, бо гру цю засуджують духовні отці. Між іншим, ченці звертають увагу на самотнього старого, який перебуває у їхньому монастирі, намагаються зрозуміти, хто він, – і ця розмова є прелюдією до основної дії, яка зосереджена на загадковому флорентійцеві. Обидва ченці також братимуть у ній участь – уже в жанрі пластичного театру: рухами ілюструватимуть розповідь старого скульптора про його перебування при королівському дворі у Франції, коли він на замовлення короля мав зліпити його величний монумент, але встиг зліпити тільки коня, тут король помер, а для його наступника скульптор уже був непотрібний.

Друга дія загалом вибудована як зустріч Рустичі з собою – молодим. Порушується філософська проблема сенсу життя людини: на фініші вона замислюється над тим, чим воно було наповнене – чи здійснилося, чи було змарноване? І старому доводиться визнати: таки змарноване. На відміну від першої, друга частина сповнена драматизму, є доконаний факт: його самотня старість у монастирі – це «гіркий фінал приборканого хисту».

Треба віддати належне сміливості педагога та студентів-третьокурників, з якою вони взялися за складний твір. І результати виявилися позитивними: твір Ліни Костенко набув гідної театральної форми.

Вбити час – вирватись із замкненого кола

Юлій Швець

«Кольори». Танго на 1 дію за п'єсою Павла Ар'є
Режисерка Ірина Ципіна
Сценограф Мар'ян Савіцький
Художниця з костюмів Дарія Зав'ялова
Хореографія Людмили Пернепесової
В ролях: Ольга Гапа, Леся Шкап'як, Олена Крилова,
Марія Самсонова, Ірина Занік, Лариса Діденко, Наталія Білан,
Надія Лисак
Перший театр, м. Львів, липень 2022

Нова вистава Першого театру за п'єсою Павла Ар'є фрагментарно відтворює хронологію покоління наших співгромадян, яких під час Другої світової війни доля розкидала по інших країнах. Історії, в яких люди похилого віку підсумовують чомусь не завжди втішене своє існування, в театрі призначені не для тінейджерів. Однак вистава львівського театру розрахована саме на молоде покоління (хоча й має вікову позначку 16+). Вона схожа водночас і на «авторський театр для дорослих», бо приділяє значну увагу болючим екзистенційним питанням, перипетіям «натуральної» драматургії, не соромиться подробиць нетрадиційного сексу, виводить на перший план не прекрасну даму з рожевою квіткою у білому пальто, а дивну жінку в паризькій двоверхівці з легковажними манерами й численними скелетами в шафі.

Марія – центральна постать вистави – уособлює жінку, життєві перипетії якої побудовані на ілюзіях і розплаті за них. Вона відтворює погляди жінок і чоловіків, чий життя не були осяяними великою ідеєю – чи то громадянською позицією, чи вихованням дітей. Своїми малюками завжди «заклопотана» Марія «нагороджує» сестру, а сама зосереджується на цікавішій частині існування – актуальній професії модистки та переміщенні з одного ліжка в інше. Щоправда, за чоловіків, що траплялися, Марія виходила заміж, однак для гідного статусу її гарем з іноземних Лоранів-Ріхардів мав би бути дещо меншим.

На практично неосвітленій сцені перед глядачем вельми експресивно проходить життя жінки, яка йшла за історичним вітром: нікого не ображала й нікого по-справжньому не любила. Й за це доля відплатила їй тією ж монетою, якою досі жінка платила їй: залишила літню Марію абсо-